

Handläggare: Helene Pettersson
Telefon: 08-50827496

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2012-12-11 p 14

Behovet av eventuella begränsningar av allmänhetens tillgång till Årsta holmar, samtidigt som en broförbindelse anläggs

Svar på skrivelse från Per Ankersjö (C), Jonas Nilsson m.fl. (M) och Karin Karlsbro (FP)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna tjänsteutlåtandet som svar på skrivelsen

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

I en skrivelse från Ankersjö (C), Jonas Nilsson m fl (M) samt Karin Karlsbro (FP) uttrycks önskemålet att miljöförvaltningen återkommer med en bedömning av behovet av eventuella begränsningar av allmänhetens tillgång till Årsta holmar samtidigt som en bro anläggs. Miljöförvaltningen har gjort en genomgång av ett urval djur- och växtarters behov av begränsningar enligt ovan. Förvaltningens samlade bedömning är att det, utifrån ett artperspektiv, är lämpligt med en begränsning av allmänhetens tillgång till Årsta holmar speciellt under reproduktionsperioden för att arterna ska kunna fortleva långsiktigt på platsen, när en bro anläggs till holmarna. Frågan om begränsningar kommer fortlöpande att behandlas inom projektgruppen för bildande av naturreservat Årstaskogen- Årsta holmar. Tillsyn bedöms kunna utföras av förvaltningen ca 3-4 ggr per häckningsperiod, ingen daglig tillsyn av eventuellt tillträdesförbud anses möjlig.

Bakgrund

Per Ankersjö (C), Jonas Nilsson m fl (M) samt Karin Karlsbro (FP) uttrycker följande önskemål i en skrivelse till miljöförvaltningen;

”För att värna om de för Stockholm unika djur- och naturvärden som finns på Årsta holmar samtidigt som en broförbindelse anläggs skulle vi därför vilja att Miljöförvaltningen återkommer till Miljö- och hälsoskyddsnämnden med en bedömning av behovet av eventuella begränsningar av allmänhetens tillgång till området för att ta tillvara naturvärdena på Årsta holmar, i samband med att naturreservatet upprättas samt vid uppföljningar och tillsynen av det kommande reservatet. ”

Bildande av naturreservat för Årstaskogen och Årstaholmar

I dagsläget pågår reservatsbildning för Årstaskogen med Årsta holmar, enligt budgetbeslut 2011. Den rådande tidplanen anger att ärendets samrådsperiod infaller våren 2013 för beslut i kommunfullmäktige 2014.

Miljöförvaltningen ingår i en arbetsgrupp som leds av exploateringskontoret för bildande av naturreservatet. Frågan om behov av begränsningar av allmänhetens tillgång till Årsta holmar är en av många frågor som behandlas inom projektgruppen.

Kommunfullmäktige beslutar om inrättande av naturreservat enligt miljöbalken. Beslut om dispens eller tillstånd fattas i stadsbyggnadsnämnden eller på delegation av stadsbyggnadskontoret. Miljö- och hälsoskyddsnämnden är tillsynsmyndighet och kontrollerar genom tillsynen att reservatens syften och föreskrifter efterlevs.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen beskriver nedan behov av begränsningar av allmänhetens tillgång till Årsta holmar utifrån ett artperspektiv. Frågan om behovet av begränsningar av allmänhetens tillgång till Årsta holmar är en av många frågor som behandlas inom projektgruppen som exploateringskontoret leder. Frågan om begränsningar av tillträde har väckts i projektgruppen men har inte hunnit behandlas färdigt. Miljöförvaltningen har i dagsläget emellertid inte hunnit förankra detta skrivelsesvar i projektgruppen i den omfattning som varit önskvärt.

Beskrivning av djurlivet och växtligheten

Årsta holmar har en rik fauna ur Stockholmsperspektiv, vilket hänger samman med områdets variationsrikedom med tillgång till relativt ostörda naturstränder och våtmarker, tät buskvegetation, varierat skogsbestånd med inslag av grova träd

samt förekomst av stående och liggande död ved i god mängd. Här lever arter som har svårt att reproducera sig i en störd eller allt för städad park- eller stadsmiljö. Det har noterats häckning av flera arter som klassats som skyddsvärda i Stockholm, varav några är nationellt rödlistade, bland annat drillsnäppa, silltrut, och mindre hackspett. I förhållande till ytan är Årsta holmar ett av stadens fågelrikaste områden. Näktergalen hävdar sina revir på holmarna och fåglarnas intensiva sång hörs varje vår över till Södermalmsidan. Flera av de andra arterna kan också ses och höras när de födosöker över Södermalm och Årstaskogen. Bävern har byggt sin hydda vid stranden och fladdermöss har sina jaktlokaler och dagvisten på holmarna. Våtmarkerna fungerar som fortplantningslokaler för groddjur och de grunda vikarna utgör lekmiljöer för gädda.

När det gäller floran finns några skyddsvärda växtarter noterade, bland annat kaukasisk gemsrot och paddfot vilka båda är knutna till gårdsmiljön vid Årsta gård på Alholmen. Rester av hävdgynnad flora har också noterats på holmarna. Någon dagsaktuell inventering av floran finns inte tillgänglig. För att få en helhetsbild och i detalj säga vilket behov av begränsningar som finns för djur- och växtlivet krävs en djupare analys. Här nedan följer beskrivning av ett urval av noterade arters behov av hänsyn vad gäller tillgänglighet.

Beskrivning av ett urval arters störningskänslighet samt behov av skydd
Det finns ingen samlad häckningsinventering över Årsta holmar. Nedanstående text bygger på ett urval av observationsuppgifter från Svalan, Sveriges rapportsystem för fåglar, samt från Stockholms ornitologiska förening.

Drillsnäppa

Drillsnäppa har under flera års tid noterats häcka på Årsta holmar. Under 2012 observerades arten under häckningsperioden men ingen häckning kunde konstateras. Populationen av drillsnäppa i Sverige har minskat under flera års tid och arten finns nu med på 2012 års rödlista som nära hotad. I Sverige har en långsiktig minskning på ca 2 % om året fortgått i över 30 år, åtminstone i landets södra halva, enligt Artdatabanken. Flera samverkande faktorer inom häckningsområdet kan bidra till sämre reproduktion och/eller minskad överlevnad, t.ex. ökad predation av t ex mink, ökad störningsfrekvens längs stränder t ex av människan, ökad igenväxning av strandnära biotoper och minskad födotillgång. De orörda stränderna på Årsta holmar är en av stadens få möjliga häckningslokaler för arten.. Förvaltningen bedömer att arten gynnas av begränsad tillgänglighet under häckningsperioden. Artens häckningsperiod sträcker sig från april/maj till slutet av juli.

Silltrut

Silltrut har under flera år observerats under häckningstid i vattenområdet mellan Årsta holmar och Södermalms strand. Boplatser med ungar har noterats ett flertal år. Populationen av silltrut (*Larus f. fuscus*) i Sverige uppvisar en beståndsminskning på 35 % under 30 år enligt Artdatabanken. Arten är rödlistad som nära hotad. För närvarande vet man inte med säkerhet vad den kraftiga beståndsminskningen av silltrut beror på. Sannolikt finns flera samverkande faktorer som påverkar bestånden negativt, såsom födobrist, sjukdom, ökad predation, mänsklig påverkan, jakt. Silltruten kan oskyggt befinna sig nära människor i stadsmiljön under födosök, men vill vara ifred under häckningen. Förvaltningen bedömer att arten gynnas av begränsad tillgänglighet under häckningsperioden som sträcker sig från maj till juli.

Mindre hackspett

Mindre hackspett har under de senaste åren observerats hävda revir på Årsta holmar under häckningstid. År 2012 har lyckad reproduktion noterats. Populationen av mindre hackspetten i Sverige har tidigare minskat påtagligt i antal, t.ex. halverades populationen under perioden 1975-1990. Under 2000-talet har emellertid en stabilisering skett, kanske till och med en viss ökning. Arten finns dock fortfarande upptagen på rödlistan som nära hotad. Förvaltningen bedömer att arten är beroende av att den täta fuktlövskogen på holmarna med förekomst av både stående och liggande död ved bevaras intakt. Arten gynnas sannolikt av att tillgängligheten begränsas under häckningsperioden som sträcker sig från maj till juli.

Duvhök

Duvhök häckar sedan minst sex åt tillbaka varje år på Årsta holmar. Arten är klassad som skyddsvärd av Stockholm stad, ArtArken. Arten ses inte sällan i stadsmiljö där den födosöker men det finns uppgifter om att arten är känslig vid val av häckningsplats. Förutom att den behöver grova träd till sina relativt tunga bonästen, önskar den störningsfritt runt boet. Har den väl börjat häcka avbryter den inte gärna häckningen vid störning, men man har observerat att överlämningen av föda till ungarna kan påverkas negativt.

Förvaltningen bedömer att arten gynnas av att tillgängligheten begränsas under häckningsperioden. Äggen läggs i april-maj och honan ruvar mellan 36 till 38 dygn. Ungarna blir flygga efter 40 till 43 dygn, d v s in i augusti.

Näktergal

Under de senaste åren har det funnits två till tre näktergalsrevir under häckningsperioden på Årsta holmar. Näktergalen är inte rödlistad eller klassad som skyddsvärd i Stockholm, men det är en art som kräver specifika hänsyn för att lyckas med sin häckning. Den häckar i täta snår och påverkas negativt av röjningar i snår och strandskog.

Bäver

Det finns en aktiv bäverhydda på Årsta holmar. Bävern gynnas av en störningsfri miljö under reproduktionsperioden. Ungarna föds i början av juni.

Gäddlek

Leken sker under våren och under denna tid kan gäddorna befinna sig mycket strandnära. Gäddorna är då beroende av orörda vassar.

Växtarter

Paddfot och kaukasisk gemsrot är knutna till gårdsmiljöer och det är inte nödvändigt med någon begränsning av allmänhetens tillgång vad gäller dessa arter. Någon aktuell inventering av floran finns inte tillgänglig så vilken påverkan ökat tillgänglighet och med det eventuellt slitage kan få på enskilda andra växtarter är idag svårt att säga. Förvaltningen bedömer att det kommer bli ett högt besöksstryck på holmarna med den föreslagna bron om analysen tar sin utgångspunkt från dagens frekvens av gångtrafikanter utmed promenadstråken längs vattnet på Södermalm. Ett ökat markslitage på holmarna är att vänta. I övrigt vägs växlighetens värde för djurlivet in under djurarter.

Behov av begränsningar av allmänhetens tillgång

Årsta holmar består av tre öar, Alholmen, Bergholmen och Lillholmen vilka har olika karaktär. Alholmen bär tydligast kulturella spår från den trädgårdsodling som skett runt Årsta holmars gård medan Bergholmen och Lillholmen idag består av tätare naturmark. De relativt orörda stränderna och buskmarkerna på samtliga öar har stor betydelse för t ex fågellivet.

Med en broförbindelse, gör miljöförvaltningen den samlade bedömningen, utifrån ett artperspektiv, att det finns ett behov av att begränsa allmänhetens tillgång till Årsta holmar under reproduktionsperioden. Skyddet behövs för att arterna ska kunna fortleva långsiktigt på platsen.

Den närmare utformningen och avgränsningen av skyddet samt frågan om en begränsning av tillgängligheten kräver fortsatt analys inom reservatsarbetet. Begränsningar av tillgängligheten är en fråga som eventuellt även skulle bli aktuellt utan bro.

Former att begränsa allmänhetens tillgång

I de fall där staden inrättar ett naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken kan staden upprätta en föreskrift om begränsningar av allmänhetens och markägares rätt att uppehålla sig i området, om det finns skäl utifrån ett djurskyddsperspektiv. Tillträdesförbudet gäller då inom ett geografisk avgränsat område utifrån syftet att undvika störningar under den för djurlivet känsligaste tiden.

Ett annat sätt är att begränsa allmänhetens tillgång till ett känsligt område är genom beslut om djurskyddsområde enligt 7 kap 12 § miljöbalken. Men det är inte brukligt att lägga två skydd på varandra inom samma geografiska område, enligt Länsstyrelsen, så det förstnämnda alternativet ligger närmast till hands. Frågan om begränsningar av allmänhetens tillgång kommer fortlöpande arbetas med inom projektgruppen för bildande av Årstaskogen – Årsta holmar naturreservat. En möjlighet som också övervägs är att bron stängs av vissa tider.

Vad som kan regleras i en reservatsföreskrift om tillträdesförbud

Skyddsformuleringarna innehåller vanligtvis:

- Förbud mot aktiviteter som kan störa djurlivet till exempel att lägga till vid, ankra i eller beträda området, medföra hund etc
- Geografiska områdesgränser för förbudet
- Tidsperiod inom vilken förbudet ska gälla.

Det behövs ytterligare analyser för att avgöra hur ett skydd skulle kunna utformas på Årsta holmar. Skyltningen av förbudsområdet regleras av Naturvårdsverkets regelverk. Tillsyn ska bedrivas enligt miljöbalken.

Tillsyn

När ett beslut om naturreservat tas på kommunal nivå kommer tillsynsansvaret tillfalla kommunal förvaltning. Inom Stockholm stad tillfaller tillsynsansvaret Miljö- och hälsoskyddsnämnden. I tillsynsarbetet ingår att se till att skyltningen är korrekt och överträdelser av förbudet inte sker. Vanligtvis görs detta genom stickprovsbesök av tillsynsmyndigheten. Miljöförvaltning bedömer att det är rimligt att kunna utföra tillsynsbesök högst ca 3-4 ggr per år och bedömer det

därmed som orealistiskt att ha en daglig tillsyn över om ett tillträdesförbud åtföljs, speciellt inte på kvällar och helger då besöksfrekvensen förväntas vara högst.

Uppföljningsbehov

Om det byggs en bro till Årsta holmar, såsom anges i budgetförslag för 2013, bedömer miljöförvaltningen att det behövs mer detaljerade inventeringar på Årsta holmar samt att skyddsvärda arter följs upp genom årlig inventering.

SLUT

Bilagor

1. Skrivelse från Per Ankersjö (C), Jonas Nilsson m.fl. (M) och Karin Karlsbro (FP)